

УДК 658:005.922.1:33

Т. О. Меліхова,
к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту,
Запорізька державна інженерна академія

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА: ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ

T. Melikhova,
Cand. Sci. (Econ.), associate professor of Accounting and Auditing Department
of Zaporizhzhia State Engineering Academy

MECHANISM OF ECONOMIC SECURITY MANAGEMENT AT THE ENTERPRISE: APPROACHES TO DEFINITION

У роботі досліджено підходи до визначення механізму управління фінансовою безпекою підприємства як основного елемента економічної безпеки. Удосконалено механізм управління економічною безпекою підприємства у зовнішньому та внутрішньому середовищі. Запропоновані власні визначення механізму управління економічною безпекою підприємства та його основних складових, а саме: об'єкта, внутрішнього суб'єкта, зовнішнього суб'єкта, предмета, інструментарію, метода, інструмента, важеля.

In this work are investigated the approaches for the definition of the mechanism of financial security management at the enterprise as the main element of economic security. There also improved the mechanism of economic safety management at the enterprise in the external and in the internal environment. There are given self-definitions of the mechanism of economic safety management at the enterprise and its main components: object, entity, subject, toolkit, method, tool, lever.

Ключові слова: механізм, управління, економічна безпека підприємства, фінансова безпека підприємства, об'єкт, суб'єкт, предмет, інструментарій, метод, інструмент, важіль.

Key words: mechanism, management, economic safety of the enterprise, financial security of the enterprise, object, entity, subject, tool, method, tool, lever.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Певна недосконалість системи управління підприємством щодо протидії реальним та потенційним загрозам, які зумовлені небезпеками зовнішнього та внутрішнього середовища, посилені законодавчими, конкурентними та кадровими протиріччями, потребують розробки стратегії управління економічною безпекою підприємств. У дослідженні з'ясовується, що цьому питанню раніше не приділялась достатня увага, оскільки підприємства не відслідковували загрози, не займались запобіганням небезпекам, повільно реагували на ризики та отримували остаточні збитки внаслідок кризових явищ; тому необхідно більш детально зупинитись на вивченні управління економічною безпекою підприємства як основного шляху нейтралізації криз та запобігання банкрутства.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Механізм управління економічною безпекою підприємства досліджували науковці: Андреева Т.Є., Антонова О.В., Бланк І.А., Васильчик С.В., Горячева К.С., Єпіфанов А.О., Єрмошенко М.М., Климчук С.В., Корнієнко Т.О., Ліпкан В.А., Москаленко В.П., Мочерного В.С., Орлик О.В., Філіппова С.В., Черевко О.В., Шликов В.В. Позитивно оцінюючи результати проведених досліджень, слід звернути увагу на відсутність одностайної точки зору науковців на складові механізму управління економічною безпекою підприємства.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Удосконалити механізм управління економічною безпекою підприємства.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Систему важливих концепцій, які складають основу теоретичного базису управління фінансовою безпекою підприємства як основного елемента економічної безпеки, виділяє у своєму фундаментальному дослідженні Бланк І.О. Ця система концепцій включає: концепцію пріоритету економічних інтересів, моделі фінансового забезпечення стійкого росту підприємства, концепцію агентських відносин, концепцію вартості капіталу, концепцію структури капіталу, теорію дивідендної політики, концепцію взаємозв'язку рівня ризику та доходності, сучасну портфельну теорію, концепцію вартості коштів у часі [1, с. 75]. Тобто, на думку науковця, цей теоретичний базис складається із концепцій фінансового менеджменту.

Слушним є висловлювання Корнієнка Т.О., який розуміє управління фінансовою безпекою як сукупність складових: процесу управління, організації управління та інформації, а також як відповідну організаційну структуру системної сукупності підрозділів і взаємозв'язків між ними. Крім того вчений вважає, що управління фінансовою безпекою є одночасно і процесом, у перебігу якого реалізуються відповідні функції, і системою, яка через організаційну структуру виконує ці функції [2]. Тому доречно глибше дослідити механізм управління економічною безпекою підприємства.

Водночас Мойсеєнко І.П. та Марченко О.М. у своєму дослідженні зазначають, що система управління фінансово-економічною безпекою підприємства, у вузькому розумінні, включає управлінські органи, підрозділи і виконавців, які виконують закріплені за ними функції й вирішують поставлені перед ними завдання (суб'єкти управління), та сукупність методів, за допомогою яких здійснюється управлінський вплив. У широкому розумінні система управління фінансово-економічною безпекою підприємства складається з таких компонентів: організаційна структура, — суб'єкти управління (управлінські кадри), механізм управління, об'єкт управління, функції управління, процес управління [22, с. 68—69].

Єпіфанов А.О., Москаленко В.П., Шипунова О.В. типову структуру господарського механізму підприємства бачать як: систему управління, господарський механізм, який складається з фінансово-економічного, організаційно-адміністративного, соціального та правового механізмів [3, с. 5]. Мочерний В.С. визначає господарський механізм підприємства як систему основних форм, методів і важелів використання економічних законів, вирішення протиріч суспільного виробництва, досягнення основних цілей виробництва, а також формування потреб, створення системи стимулів та узгодження економі-

чних інтересів основних класів і соціальних груп [4, с. 50]. Москаленко В.П. і Шипунова О.В. вважають найбільш доречним впровадження системи фінансової безпеки суб'єкта підприємництва у фінансово-економічний механізм підприємства, під яким розуміють найважливішу складову його господарського механізму, що відображає сукупність фінансових та економічних методів, способів, форм, інструментів і важелів, за допомогою яких здійснюється регулювання фінансово-економічних процесів і відносин з метою ефективного впливу на кінцеві результати діяльності підприємства [5, с. 35]. Тобто, простежується логічний зв'язок переходу системи управління в господарський механізм та подальша його інтеграція у фінансово-економічний механізм.

Великий тлумачний словник сучасної української мови за редакцією В.Т. Бусел подає визначення "механізму": метод, спосіб; внутрішня будова, система чого-небудь; сукупність станів і процесів, з яких складається певне фізичне, хімічне та ін. явище [6].

Механізм (система) економічної безпеки та її провідна складова — економічна безпека, на думку Шликова В.В., включає використовувані засоби, методи і заходи, сукупність яких здатна захистити структурні підрозділи, зберегти й ефективно використовувати фінансові, матеріальні та інформаційні ресурси [7]. Ліпкан В.А. вважає, що механізм безпеки (будь-якої) включає сукупність цілей, функцій, принципів і методів, взаємодія яких забезпечує ефективне функціонування системи безпеки [8]. Модна погодитись з авторами, що механізм економічної безпеки підприємства повинен включати в себе такі основні складові, як: суб'єкти, об'єкти, предмет, інструменти, методи, функції та принципи.

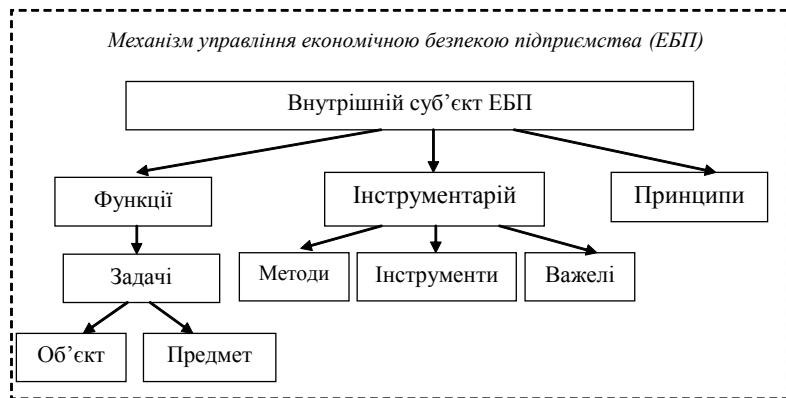
Слушною є думка авторів Горячевої К. [9, с. 6] та Васильчак С.В. [10, с. 152], що під механізмом управління фінансовою безпекою як основної складової економічної безпеки розуміється єдність процесу управління і системи управління. Механізмом управління фінансовою безпекою як основного елемента економічної безпеки, на думку Андрєєвої Т.Є., Петровської Т.Є., Грицькової І.Г., є набір засобів, а також система організації їх використання і контролю, які дозволяють досягти найвищого рівня економічної безпеки підприємства [11, с. 223]. Цілком справедливою є думка вчених, проте варто зауважити, що крім організації використання засобів та контролю потрібно додати ще такі важливі елементи, як планування, аналіз та управління. Антонова О.В. запропонувала змістовне обґрунтування того, що під механізмом управління фінансовою безпекою підприємства розуміється сукупність основних елементів

впливу (складових) на процес розробки та реалізації управлінських рішень щодо забезпечення захисту пріоритетних збалансованих фінансових інтересів підприємства від реальних та потенційних загроз зовнішнього та внутрішнього характеру, параметри якого створюють передумови генерування, збереження та зростання ринкової вартості підприємства [12]. Отже, серед вчених не має одностайної думки у трактуванні механізму управління економічною безпекою підприємства, тому для визначення сутності механізму доцільно дослідити зміст його складових.

У дослідженні Єрмошенко М.М. виведено системний підхід, що до механізму управління фінансовою безпекою як основної складової економічної безпеки відносить такі елементи: економічні закономірності; цілі і завдання управління; функції; організаційну структуру; принципи, методи, кадри, техніку та технологію управління; критерії оцінки ефективності системи управління [13]. Цілком підтримуємо такий підхід автора, проте вважаємо, що до механізму управління слід віднести інструменти, а економічні закономірності недоречно включати в механізм управління.

Черевко О.В. при розробці механізму управління фінансовою безпекою підприємства як основної складової економічної безпеки використав широке коло принципів, що покликані забезпечити ефективне функціонування підприємства та посилити довіру до нього на ринку [14]. Не можна погодитись з автором, адже хоча цей механізм містить багато складових, однак за змістом він більше нагадує перелік завдань, ніж його механізм управління.

Механізм управління фінансовою безпекою підприємства у дослідженні Антонової О.В. містить сукупність фінансових інтересів підприємства та загроз, функції, принципи і методи управління, організаційну структуру та культуру, методи та засоби управління, критерії оцінки рівня фінансової безпеки як основного елемента економічної безпеки [12]. Васильчак С.В. до цього механізму додає управлінський персонал, техніку і технологію управління, фінансові інструменти [10, с. 152], але не згадує про загрози, культуру, методи та засоби управління. Отже, незважаючи на те, що науковці навели багато елементів та складових механізму управління економічною безпекою підприємства, питання щодо структури механізму управління економічною безпекою залишається дискусійним, хоча думка вчених, що основними елементами цього механізму є функції, прин-

Рис. 1. Механізм управління економічною безпекою підприємства

ципи, методи, інструменти, є слушною.

Механізм управління фінансовою безпекою підприємства, детально обгрунтовано Бланком І.О., який поділяє його на: систему державного нормативно-правового регулювання фінансової безпеки підприємства, ринковий механізм регулювання фінансової безпеки підприємства, внутрішній механізм управління фінансовою безпекою підприємства, систему методів управління, систему інструментів управління [1]. Можна погодитись з вченим щодо запропонованої ним концепції, на якій базується управління економічною безпекою підприємства, а також згрупованими завданнями управління у розрізі його пріоритетних фінансових інтересів. Однак, на наш погляд, у поданій концепції відсутня організаційна структура та корпоративна культура управління суб'єктами.

Оскільки в економічній енциклопедії за редакцією С. Мочерного [15] термін "механізм" розкривається в двох аспектах: по-перше, це система чи спосіб, що визначають порядок певного виду діяльності та, по-друге, як система певних ланок та елементів, що приводить їх у дію. Великий тлумачний словник сучасної української мови за редакцією В.Т. Бусел подає визначення терміна "управління" як дію за значенням "управляти", тобто спрямовувати діяльність, роботу когось, чого-небудь, бути на чолі когось, чогось, керувати; спрямовувати хід, перебіг якогось процесу, впливати на розвиток, стан чого-небудь [6].

Механізм управління економічною безпекою підприємства є системним поєднанням взаємопов'язаних елементів, які забезпечують економічну безпеку його об'єктів через їх суб'єкти за допомогою функцій, використовуючи інструменти, методи, важелі, на основі базових принципів для подолання загроз та негативних впливів зовнішнього та внутрішнього середовища, стабільного функціонування підприємства та досягнення цілей бізнесу (рис. 1).

На нашу думку, промислове підприємство функціонує у мінливому середовищі, де існують зовнішні та внутрішні загрози його фінансовій безпеці, співпрацює з зовнішніми та внутрішніми суб'єктами, його дії спрямовані на забезпечення прийняттого рівня фінансової безпеки та на управління нею, тому доцільно окремо виділити елементи механізмів управління економічною безпекою підприємства у зовнішньому та внутрішньому середовищі.

Великий тлумачний словник сучасної української мови за редакцією В.Т. Бусел дефініцію "суб'єкт" розглядає як особу чи організацію, що є носієм певних прав та обов'язків [16].

При здійсненні операційної, фінансової та інвестиційної діяльності промислове підприємство взаємодіє з зовнішніми та внутрішніми суб'єктами, які не лише управляють діяльністю підприємства, а й містять у собі загрози його економічної безпеки.

Тому, на нашу думку, до зовнішніх суб'єктів економічної безпеки підприємства відносяться особи, групи осіб та суб'єкти господарювання, з якими підприємство взаємодіє у зовнішньому середовищі та дії яких можуть спричинити загрози його безпеці або створюють умови для забезпечення економічної безпеки підприємства: покупці, постачальники, державні службовці органів влади, працівники банківських установ, правоохоронці, зовнішні аудитори, судді, науковці інноваційних інститутів, страховики, емітенти, інвестори, дебітори, кредитори, партнери, імпортери, експортери, податківці, митники, охоронці із приватних агентств, журналісти, працівники соціальних служб та інші. До внутрішніх суб'єктів економічної безпеки підприємства відносяться особи та групи осіб, які працюють на підприємстві та виконують функції й завдання спрямовані на управління економічною безпекою підприємства його об'єктів, до яких належать власники, керівники, аналітики з економічної безпеки, фінансисти, економісти, бухгалтери, маркетингологи, менеджери, юристи, працівники відділу кадрів, касири, комірники, внутрішні аудитори або ревізори, охоронці, акціонери підприємства та інші, тобто весь персонал підприємства, який виконує завдання, пов'язані з економічною безпекою підприємства.

Внутрішніми суб'єктами управління економічною безпекою підприємства є особи або група осіб, які працюють на підприємстві та виконують функції управління суб'єктами забезпечення економічної безпеки підприємства відносно його об'єктів для нівелювання впливу небезпек, підвищення ефективності діяльності для стабільного його функціонування та досяг-

нення цілей бізнесу. До них відносяться власники, керівник підприємства та служби економічної безпеки підприємства, які виконують завдання, пов'язані з управлінням економічною безпекою підприємства.

Орлик О.В. [17] зазначає, що суб'єкти управління фінансово-економічною діяльністю впливають на об'єкти безпеки за допомогою певних методів управління, які розкривають шляхи протидії виявленим та прогнозованим загрозам, небезпекам та ризикам у конкретних умовах, а також відображають безпосередній стан захищеності підприємства. Тому доцільно розглянути об'єкти економічної безпеки підприємства.

На нашу думку, об'єктом економічної безпеки підприємства є не тільки його фінансова діяльність, а згідно з НП(С)БО 1 [18] взагалі процес здійснення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства за кожним об'єктом обліку відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку [19], а саме: необоротні активи, запаси, кошти, розрахунки та інші активи, власний капітал та забезпечення зобов'язань, довгострокові зобов'язання, поточні зобов'язання, доходи і результати діяльності, витрати за елементами, витрати діяльності.

Великий тлумачний словник сучасної української мови за редакцією В.Т. Бусел подає визначення терміна "об'єкт" як предмета, що розглядається з метою його використання за призначенням, вивчення [6]. Тому, на нашу думку, об'єктом економічної безпеки є явище, ресурс, особи, діяльність, зміни в яких впливають на рівень економічної безпеки підприємства. До об'єктів економічної безпеки підприємства відносяться: операційна, фінансова та інвестиційна діяльність, персонал, фінансові ресурси, інформація, інновації, інвестиції, фінансові відносини, фінансовий інтерес, загрози, небезпеки, фінансові ризики. Об'єктом управління економічною безпекою підприємства є процес, який керує фінансовими, інформаційними, матеріальними та кадровими ресурсами для забезпечення потреб економічної безпеки підприємства. До них відносяться фінансові відносини.

Логічним продовженням запропонованого дослідження є визначення предмета економічної безпеки підприємства. Складність вивчення поглядів на трактування предмета економічної безпеки підприємства полягає в тому, що вчені не приділяють достатньої уваги в своїх дослідженнях його визначенню.

Великий тлумачний словник сучасної української мови за редакцією В.Т. Бусел подає визна-

чення терміна "предмет" як логічного поняття, що становить зміст думки, пізнання і т. ін.; або як те, на що спрямована пізнавальна, творча, практична діяльність кого — , чого-небудь [6]. Тому, на нашу думку, предметом економічної безпеки підприємства є ресурси або діяльність підприємства, які потребують захисту від загроз його економічної безпеки. Предметом управління економічною безпекою підприємства є діяльність, яка спрямована на керування фінансовими, інформаційними, матеріальними та кадровими ресурсами для забезпечення потреб економічної безпеки підприємства. До них відносяться: операційна, фінансова та інвестиційна діяльність.

На думку авторів Філіппова С.В. та Дашковського О.С., ефективне виконання системою покладених на неї функцій забезпечує інструментарій за допомогою таких фінансових методів, як: управління прибутком, витратами, капіталом, фінансовий облік, фінансовий аналіз, фінансове планування, фінансове регулювання тощо, а також завдяки фінансовим важелям, а саме: прибутку, доходу, фінансовим санкціям, дивідендам, ціні, фінансовому стимулюванню, заробітній платі та ін. [20].

За Великим тлумачним словником сучасної української мови термін "інструментарій" тлумачиться як набір інструментів, що застосовуються в якій-небудь галузі [6]. На нашу думку, інструментарієм економічної безпеки підприємства є сукупність інструментів, методів, важелів, за допомогою яких виконують свої функції суб'єкти економічної безпеки для виявлення, нейтралізації загроз та захисту об'єктів економічної безпеки підприємства. Інструментарієм управління економічною безпекою підприємства є сукупність інструментів, методів, важелів, за допомогою яких виконують свої функції суб'єкти управління фінансовою безпекою для керування персоналом при попередженні, подоланні, нейтралізації та захисті від загроз об'єктів економічної безпеки підприємства.

Великий тлумачний словник сучасної української мови за редакцією В.Т. Бусел визначення терміна "інструмент" подає як знаряддя для праці [6], а "знаряддя" тлумачиться як пристосування, прилад, механізм і т. ін., за допомогою якого виконується певна дія; те, що служить засобом у якійсь дії, справі [16]. На нашу думку, інструментом економічної безпеки підприємства є засоби попередження, виявлення, нейтралізації та захисту від загроз об'єктів економічної безпеки підприємства, які використовують його суб'єкти, а також засоби для стабільного його функціонування та розвитку. Водночас інструментом управління економічною безпекою підприємства

є засоби попередження, виявлення, нейтралізації та захисту від загроз об'єктів, які використовують його суб'єкти для управління економічною безпекою підприємства, а також засоби для керування стабільним його функціонуванням та розвитком. До них належать інструменти: фінансовий аналіз, фінансове та податкове планування і прогнозування, бюджетування; коригування планів, діагностика банкрутства, прийняття антикризових рішень, факторинг, залучення капіталу, залучення коштів за рахунок внесків інвесторів та власників до статутного капіталу, раціональне використання виробничих площ та ресурсів, надання відстрочки платежу (товарного або комерційного кредиту), франчайзинг, форфейтинг, венчурне фінансування, оперативний та фінансовий лізинг, ф'ючерсні і форвардні угоди.

Климчук С.В. у своїх працях розкриває фінансову архітектуру як систему інструментів і важелів управління фінансовими відносинами, що формують фінансово-кредитний інститут, та пропонує використовувати термін "архітектоніка фінансового простору", який являє собою систему ефективного просторового функціонування фінансового механізму, що дає можливість якісно зафіксувати дану область завдяки функціональним залежностям структурних елементів і важелів фінансової системи [21, с. 78]. Тому розглянемо важелі економічної безпеки підприємства, якими користуються його суб'єкти при управлінні.

Термін "важіль" у Великому тлумачному словнику сучасної української мови за редакцією В.Т. Бусел тлумачиться як засіб, яким можна надати дії, сприяти розвитку чого-небудь або пожвавити, підсилити діяльність кого-, чого-небудь [6]. На нашу думку, важелем економічної безпеки підприємства є засоби, що сприяють: зниженню збитків; збільшенню прибутку; попередженню, виявленню, подоланню загроз об'єктів економічної безпеки підприємства, які використовують його суб'єкти. Виходячи зі змісту цього поняття, вважаємо, що важелем управління економічною безпекою підприємства є засоби сприяння: зниженню збитків; збільшенню прибутку; своєчасному попередженню, виявленню, подоланню та захисту об'єктів економічної безпеки підприємства, які використовують його суб'єкти управління економічною безпекою підприємства. До важелів управління економічною безпекою підприємства належать: система заробітної плати, матеріальних стимулів та заохочень, а також штрафних санкцій для персоналу.

На відміну від важеля, великий тлумачний словник сучасної української мови за редак-

цією В.Т. Бусел подає визначення терміна "метод" як прийому або системи прийомів, що застосовуються в якій-небудь галузі діяльності (науці, виробництві тощо) [6]. На нашу думку, методом економічної безпеки підприємства є система прийомів для попередження, виявлення, подолання та захисту від загроз об'єктів економічної безпеки підприємства.

І як наслідок, методом управління економічної безпеки підприємства є система прийомів, спрямована на зниження збитків; збільшення прибутку; попередження, виявлення, подолання та захист від загроз об'єктів економічної безпеки підприємства. Управління економічною безпекою підприємства включає в себе методи управління ризиком: усунення, запобігання, уникнення, передачу, переведення ризику, зменшення несприятливого його впливу.

ВИСНОВКИ

Удосконалено механізм управління економічною безпекою підприємства, а саме запропоновані власні визначення його елементів, зокрема: об'єкта, суб'єкта, предмета, інструментарію, метода, інструмента, важеля.

Механізмом управління економічною безпекою підприємства є системне поєднання взаємопов'язаних елементів, які забезпечують економічну безпеку його об'єктів через їх суб'єкти за допомогою функцій, використовуючи інструменти, методи, важелі, на основі принципів для подолання загроз та негативних впливів зовнішнього та внутрішнього середовища, стабільного функціонування підприємства та досягнення цілей бізнесу.

Література:

1. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. — 2-е изд., стер. — К.: Эльга, 2009. — 776 с.
2. Корнієнко Т.О. Управління фінансовою безпекою на підприємстві / Т.О. Корнієнко // Інноваційна економіка. — 2013. — № 8. — С. 350—353.
3. Єпіфанов А.О. Обґрунтування фінансового механізму підприємства [Текст] / А.О. Єпіфанов, В.П. Москаленко, О.В. Шипунова // Фінанси України. — 2004. — № 1. — С. 3—13.
4. Собственность и хозяйственный механизм в условиях обновления экономики / под ред. В.С. Мочерного. — Львов: Свит, 1993. — 176 с.
5. Москаленко В.П. Финансово-экономический механизм промышленного предприятия: Научно-методическое издание / В.П. Москаленко, О.В. Шипунова. — Сумы: Довкілля, 2003. — 176 с.

6. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. — К.; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2005. — 1728 с.

7. Шлыков В.В. Экономическая безопасность предприятия / В. Шлыков // РИСК. — 1997. — № 6. — С. 61 — 63.

8. Ліпкан В.А. Безпекознавство: Навч. посібник / В.А. Ліпкан. — К.: Європ. ун-т, 2003. — 208 с.

9. Горячева К.С. Формування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства / К.С. Горячева // Менеджер. — 2004. — № 2 (28). — С. 96—103.

10. Васильчик С. В. Управління фінансовою безпекою підприємства / С.В. Васильчик, Н.В. Процикевич // Науковий вісник НАТУ України. — 2011. — Вип. 21.18. — С. 151—153.

11. Андреева Т.Е. Анализ экономической безопасности деятельности предприятия как экономической категории / Т.Е. Андреева, Т.Е. Петровська, І.Г. Грицькова // Коммунальное хозяйство городов: научно-технический сборник. — 2009. — № 87. — С. 219—224.

12. Антонова О.В. Методичні засади механізму управління фінансовою безпекою підприємства / О.В. Антонова. // Науковий вісник Херсонського державного університету. — Випуск 15. Частина 5. 2015. — С. 43—46.

13. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М.М. Єрмошенко. — К.: КНТЕУ, 2001. — 309 с.

14. Черевко О.В. Принципи управління фінансовою безпекою підприємства / О.В. Черевко // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" — 2014. — № 4.

15. Економічна енциклопедія. В 3 т. Т. 2 / За ред. С.В. Мочерного. — К.: Видавничий центр "Академія", 2001. — 848 с.

16. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. — К.; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2004. — 1440 с.

17. Орлик О.В. Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства та його основні складові / О.В. Орлик // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. — 2015. — Вип. 2 (19). — С. 222—232.

18. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" Наказ МФУ № 73 від 07.02.2013 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

19. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про

його застосування Наказ МФУ № 291 від 30.11.1999 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99>

20. Філіппова С.В. Система формування і забезпечення економічної безпеки підприємства / С.В. Філіппова, О.С. Дашковський // ЕКОНОМІКА: реалії часу. — 2012. — №2 (3). — С. 17—23.

21. Климчук С.В. Финансовое пространство и его интеграционные приоритеты / С.В. Климчук // Економічний вісник Донбасу. — 2012. — № 2 (28). — С. 76—81.

22. Мойсеєнко І.П. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник / І.П. Мойсеєнко, О.М. Марченко. — Львів, 2011. — 380 с.

References:

1. Blank, I.A. (2009), *Upravleniye finansovoy bezopasnost'yu predpriyatiya* [Management of financial security of the enterprise], 2nd ed, Elga, Kyiv, Ukraine.

2. Korniyenko, T.O. (2013), "Management of financial security at the enterprise", *Innovatsiyna ekonomika*, vol. 8, pp. 350—353.

3. Yepifanov, A.O. Moskalenko, V. P. and Shipunova, O. V. (2004), "Substantiation of the financial mechanism of the enterprise", *Finansy Ukrainy*, vol. 1, pp. 3—13.

4. Mochernyy, V.S. (1993), *Sobstvennost' i khozyaystvennyy mekhanizm v usloviyakh obnoveniya ekonomiki*, [Ownership and economic mechanism in the conditions of economic renewal], Svit, L'vov, Ukraine.

5. Moskalenko, V.P. and Shipunova, O. V. (2003), *Finansovo-ekonomicheskyy mekhanizm promyshlennogo predpriyatiya*, [The financial and economic mechanism of an industrial enterprise: Scientific and methodical publication], Dovk?llya, Sumy, Ukraine.

6. Busel, V.T. (2005), *Velykyy tlumachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayinskoyi movy*, [Great explanatory dictionary of contemporary Ukrainian language], Irpin, Kyiv, Ukraine.

7. Shlykov, V.V. (1997), "Economic security of the enterprise", *RISK*, vol. 6, pp. 61—63.

8. Lipkan, V.A. (2003), *Bezpekoznavstvo*, [Secure science], Yevrop. un-t, Kyiv, Ukraine.

9. Horyacheva, K.S. (2004), "Formation of the mechanism of financial security of the enterprise", *Menedzher*, vol. 2 (28), pp. 96—103.

10. Vasylychuk, S. V. and Protsykevych, N.V. (2011), "Management of financial security of the enterprise", *Naukovyy visnyk NLTU Ukrainy*, vol. 21.18, pp. 151—153.

11. Andryeyeva, T.Ye. Petrovska, T.E. and Hrytskova, I.H. (2009), "Economic security analysis of the enterprise's activity as an economic category", *Kommunalnoe khozyaystvo horodov: nauchno-tekhnycheskyy sbornyk*, vol. 87, pp. 219—224.

12. Antonova, O.V. (2015), "Methodical principles of the mechanism of financial security management of the enterprise", *Naukovyy visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, vol. 15, pp. 43—46.

13. Yermoshenko, M.M. (2001), *Finansova bezpeka derzhavy: natsionalni interesy, realni zahrozy, stratehiya zabezpechennya*, [Financial security of the state: national interests, real threats, strategy of providing], KNTEU, Kyiv, Ukraine.

14. Cherevko, O.V. (2014), "Principles of financial security management of the enterprise", *Elektronne naukove fakhove vydannya "Efektyvna ekonomika"*, vol. 4.

15. Mochernyy, V.S. (2001), *Ekonomichna entsyklopediya*. V 3 t. T. 2 [Economic Encyclopedia. In 3 v. vol. 2], Vydavnychyy tsentr "Akademiya", Kyiv, Ukraine.

16. Busel, V.T. (2004), *Velykyy tlumachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayinskoyi movy*, [Great explanatory dictionary of contemporary Ukrainian language], Irpin, Kyiv, Ukraine.

17. Orlyk, O.V. (2015), "Mechanism of management of financial and economic security of the enterprise and its main components", *Finansovo-kredytna diyalnist: problemy teorii ta praktyky*, vol. 2 (19), pp. 222—232.

18. Ministry of Finance of Ukraine (2013), Order "National Accounting Standard (Standard) 1 "General Requirements for Financial Statements", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (Accessed 25 Jan 2018).

19. Ministry of Finance of Ukraine (1999), Order "On Approval of the Accountancy Account Plan and Instruction on its Application", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99> (Accessed 25 Jan 2018).

20. Filyppova, S.V. and Dashkovskyy, O.S. (2012), "System of formation and maintenance of economic safety of the enterprise", *EKOНОМІКА: realiyi chasu.*, vol. 2 (3), pp. 17—23.

21. Klimchuk, S.V. (2012), "Financial space and its integration priorities", *Yekonomichniy visnik Donbasu*, vol. 2 (28), pp. 76-81.

22. Moyseyenko, I.P. and Marchenko, O.M. (2011), *Upravlinnya finansovo-ekonomichnoyu bezpekoju pidpryyemstv*, [Management of financial and economic security of the enterprise], Lviv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 05.02.2018 р.